

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiilo jugoslovanskega učiteljstva.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10—K
pol leta . . . 5—
četrt leta . . . 2-50
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 30 h
. . . dvakrat . . . 25
. . . trikrat . . . 20
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine

Velika Jugoslavija!

Pariz, dne 13. novembra: Zastopniki srbske vlade in Narodnega Vjeća v Zagrebu, to so ministrski predsednik Pašić kot pooblaščenec Srbije in pooblaščenca Narodnega Vjeća v Zagrebu predsednik dr. Korošec, dr. Čingrija in dr. Žerjav, so podpisali dokument, ki se z njim enkrat za vselej zagotavlja ustanovitev velike jugoslovanske države s 13 milijoni prebivalcev.

Poziv izprašanemu in nenastavljenemu učiteljstvu ter učiteljskim vpokojencem!

Narodna vlada SHS v Ljubljani nas je pooblastila, da naprosimo vse izprašano in nenastavljeno učiteljstvo ter učiteljske vpokojence, naj se takoj prijavijo na eno spodaj imenovanih organizacij ter povedo, bi li hoteli sprejeti kako učno mesto na narodnih šolah, koder primanjkuje učnih oseb, oziroma kjer bo treba nastaviti narodno učiteljstvo. (Glej 1. in 2. točko naše spomenice, priobčene v »Učit. Tov.« z dne 4. t. m.!) Prijave sprejema: Vodstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva v Ljubljani ter Slomškova Zveza v Ljubljani.

Razgovor o naši spomenici!

Poverjenik za nauk in bogočastje narodne vlade SHS v Ljubljani, g. dr. Karel Vrstovšek, je povabil na včeraj dopoldne v svoj urad zastopnika Zaveze (tov. Jelenca in Gangla); zastopnike Slomškove Zveze (tov. Sadarja, Fabince in Kleimayrovo); zastopnike ljubljanskega učiteljskega (ravnatelja Doklerja, vad. učitelja Krulca ter vad. učiteljico Stupčevo) na razgovor o naši spomenici, priobčeni v posebnem izdanju tega lista z dne 4. t. m. Razgovora se je udeležil tudi deželni šolski nadzornik dr. Opeka. Obravnavali so vse točke spomenice — razen 4., 5. in 6. — ki pridejo pozneje v razpravo. Sklepe sporoči gosp. poverjenik narodni vladi, ki jih po sprejetju objavi. S tem dobe sklepi takojšnja veljavo.

Trnje in lovor.

Iz trpljenja nas dviga zmagojoča sila pravice. Kakor bi močna roka treščila jajce ob trda tla, tako se je razletel stari svet. Prestoli grme na kup, krone drč z visokih in najvišjih glav. Mogočniki, ki je zaradi njih tonil človeški rod v lastni krvi, nimajo v domačih deželah nobenega zavetja več — beže, ker se jim pogrezajo varna tla pod nogami. V resnici je tragična komedija, kdor si more predstavljati n. pr. nemškega cesarja na begu. Vse svoje žive dni je rožljal s sabljo, beseda mu je bila oblastna kakor Wotanov grom; mislil je, da je ves svet zaradi njega, da namaka konico svojega krvavega nemškega meča v Jadransko morje, z žezlom pa klesti po Bagdadskih minareti. In danes? Danes nima niti toliko mesta, kamor bi položil svojo glavo! Tako on — tako več ali manj vsi njemu enaki!

To je plačilo samogoltnosti, ošabnosti in tiranstva, ki so bile glavne poteze v značaju takih strašnih ljudi, strahujočih s svojo nasilnostjo ves svet, a preklinjanih in zaničevanih sedaj od vsega sveta. Hinavci in zahrbtniki, petolizniki in dobičkarji so se po trebih plažili pred njimi ter so imenovali svojo strahopetnost, svojo požrešnost in lakajsko hinavščino ter njihovo samodržstvo, nasilnost in okrutnost z napačnim, sleparskim imenom — z avtoriteto! Na eni strani so s tem imenom prikrivali in opravičevali svojo podlost, na drugi strani pa so z njim natikali krinko krutostim in nezakonitostim, ki so z njimi trinogi držali in uveljavljali svojo moč! Tako je bilo v velikem, tako v malem.

Težko je bilo živeti poštenemu človeku v takem otrovanem ozračju. Kakor

hijene so prežali nate, da te zalotijo kje ob nalašč nastavljenih pasteh ter te potegnejo v mlin svojih inkvizicijskih naprav. Tuje trpljenje jim je bilo v naslodo. Noč in dan so kovarili in vohunili, uradno in neuradno so denuncirali in spletkarili, da so mogli množiti število svojih žrtev. Zakon jim je bil deveta briga, telesne in dušne muke nedolžnikov in njih rodovin so jim bile posledek obile trebušne paše in umetno vzdrževane — avtoritete.

Ob tej priliki se v prvi vrsti spominjamo vseh onih svojih tovarišev in tovarišic, ki so jih preganjali, disciplinirali, pošiljali v penzije, jece in pred preiskovalne sodnike. Strašno je bilo njihovo in njih svojcev trpljenje. »Vsak učitelj mora v streiski jarek!« je veleval Kalteneggerjev ukaz. Trgali so nas od nasih rodovin in nas razmetali križem sveta. Stari učitelji so morali v vojaško službo, mladi so ostali doma, ker je tako hotel sistem nemške politike in eksponentov Sustersiceve brutalnosti, stojecih v šolskih funkcijah! Vprašajte samo v Siški, ako ni res tako! Ivan Petrič, star 47 let in s 26 službenimi leti, je moral v vojake, vodstvo sole pa je izročil Lavtižar 28 let staremu učitelju z 9 službenimi leti, in sicer z motivacijo, da ta stori vse, ker hoče on, Lavtižar. Tudi Fran Rojina, slavni naš čebelar iz Smartna pri Kranju, bi znal povedati lepo zgodbo, kako ga je ščitil deželni nadzornik dr. Opeka. In Segva v Radovljici. In Miakar z Barja. Mediceva iz Ljubljane in Kosova z Blok — kdo šolskih oblastnikov se je zavzel za eno in drugo, kdo jima povrne moralno in materialno škodo? Ali se je sploh kdo je zgani, da popravi krivico, čeprav je bilo toliko ustnih in pisanih intervencij? Nič! Služabniki tiranskega sistema so brez glave in brez srca drveli s tokom uničevanja in zatiranja. Strašna doba je rehabilitirala moč Bachovih huzarjev.

Pa ne samo na bivšem Kranjskem! Tudi na bivšem Štajerskem in Primorskem so gospodovali z enako brezobzirnostjo, kakršno je vzgajal in redil s službami in odlikovanji sistem! Vprašajte Križmana, Urbančiča, Orla, Lichtenthalerja itd., itd.! Kdo bi se hipoma spomnil vse dolge vrste nesrečnih in nedolžnih žrtev! Da, če bi šlo po nameri Simonovega denunciranja v Kranju, bi morali v

ječe dve tretjini vsega učiteljstva okrajev Kranj in Radovljica!

Tako je plenil sistem našo svobodo, tako je pritiskal na našo čast Kajnovu znamenje »p. v.« in »p. u.«, tako so nam bili kakor krvniki za petami nosilci tega sistema — naši javni šolski funkcionarji, ki bi morali braniti in ščititi preganjance, pa so se le veselili prilike, da se more svobodno razvijati njihova politiška strast, ki jih je edina kvalificirala za ona mesta, kamor jih je postavila zla volja njihovih varuhov! Enako se je združilo z enakimi!

Upamo, da je tega križevega pota našega trpljenja sedaj konec! Trnje bolnosti in mučenja se je previlo v lovor, ki venča glavo zmagovalki Pravici!

In plačilo krivcem? In maščevanje?

Zastopniki naših organizacij so se sestali na skupno sejo in so sporočili narodni vladi SHS: »Glede na šolsko nadzorstvo izrekamo svoje temeljno načelo, da morajo z odpravo dosedanjega sistema, ki mu je bilo to nadzorstvo izraz in izvršujoč činitelj, pasti tudi osebe — nosilke tega sistema! V novi dobi narodne svobode in demokracije hočemo v interesu svojega šolstva in stanu ter v interesu narodne vzgoje novih mož svojega zapuščanja, strokovne izobrazbe in take moralne kakovosti, ki dajejo poročstvo za plodonosno, samo povzdigi narodne kulture služeče delovanje v harmoničnem skladu z narodnim učiteljstvom.«

Bistveno enako se glasi zahteva Društva slovenskih profesorjev z dne 11. t. m. Tudi slovenski profesorji hočejo z izpremembo sistema izpremembo oseb, to se pravi, da naj stopijo novi možje na mesta sedanjih nadzornikov, ki imajo poleg drugih vrtiln tudi to »zaslugo«, da so nam plenili slovenske čitanke in trgali iz njih sestavke, ki so govorili o rodoljubju in Slovanstvu!

Plemenitejšega maščevanja si ne moremo misliti! Ne ječ, ne vislic, ne preganjanja in zaničevanja — samo novih mož hočemo, ki niso oskrunjeni s hlapčevanjem sistemom nasilnosti in nacionalne nestrpnosti, temveč ki nosijo v svojih osebnostih poročstvo, da bo njihovo delovanje služilo le povzdigi narodne kulture v harmoničnem skladu z narodnim učiteljstvom! — Ta zahteva je dokaz visoke socialne izobrazbe in stanovske zavodnosti celokupnega slovenskega učiteljstva, ki neče materialnega maščevanja na priza-

LISTEK

V spominu Antonu Berginecu.

Dne 8. in 9. avgusta 1900 se je vršila v Mariboru XII. glavna skupščina naše Zaveze. Tikoma pred to skupščino so priredili v Ponikvi Slomškovo slavnost. Udeležil sem se ene in druge priredbe, zato sem prišel iz Ponikve od Slomškove slavnosti v Maribor na Zavezino skupščino. Prva moja pot v Mariboru je držala v Narodni dom, da si najamem sobo. Bile so pa že vse oddane. V pritličju, so mi rekli, je še ena postelja prazna, ako ne bo ugovarjal gospod, ki se je nastanil tam. — Potrkam in vstopim. Bil je Štipe Ferluga z Opčin, ki me je sprejel z veseljem pod streho. Na moje vprašanje, kdo še pride iz njegovih krajev, mi je odgovoril Štipe: »Če drugi ne, Berginec gotovo! Sicer bo pa tudi drugih dovolj!«

In drugega dne mi je segel v roko visok, slok mož z dolgo črno brado, do-

brih oči, mirne, tihe besede, prijaznega, vdanega izraza na licu. Bil je Anton Berginec.

Oddaleč sva se poznala že prej (izza Zavezine desetletnice leta 1898. v Ljubljani), a поблиže sva se spoznala v Mariboru. In od takrat sva se srečavala redno na sejah upravnega odbora naše Zaveze in na njenih glavnih skupščinah: v Celju, Gorici, Novem mestu, na Bledu, v Brežicah, Postojni, Pulju, Šoštanj, Radovljici, v Kranju . . . Razvij se, vsa dolga vrsta, v radostnih spominih pred menoj! —

Koderkoli smo se zbirali v imenu stanovske solidarnosti, v boju za moralne in materialne koristi svojega stanu in šolstva, v interesu svojega ugleda in svoje časti, vedno je bil Berginec med prvimi, ki se je neustrašno in požrtvovalno pokazal moža na svojem mestu.

Slavni, a danes že pokojni c. kr. deželni šolski svet v Ljubljani je gojil po večini svoje sestave in po odlični zaslugi svojega poročevalca viteza Kalteneggerja neizrazno strupeno sovraštvo do slovenskega učiteljstva — zlasti do onega dela tega učiteljstva, ki je združeno v Za-

vezi. Spominjam se tiste seje dež. šolskega sveta iz leta 1916, ko je prišel na sejo dr. Lampe že z napisanim govorom, ki je z njim denunciral vsekrižem posameznike in cele stanove, ubirajoč svojo visoko pesem klevete tako, da bi bilo treba vir in začetek vseh vojnih grozot iskati v Učiteljski tiskarni. Vsi prisedniki smo začetkoma konsternirano poslušali te krvave pravljice, le Jaklič je tuhtant vrgel vmes zadovoljno besedo pritrdjevanja. Dr. Tavčar, ki ga je dr. Lampe posebno vehementno napadel, ga je citiral pred sodišče. Me ne so poklicali za pričjo, toda sodnik mi je povedal, da me ne more zaslišati, ker je predsednik deželnega šolskega sveta, baron Schwarz, sporočil, da članov deželnega šolskega sveta ne odvezuje od uradne molčečnosti. Razprava se torej ni vršila, a denunciacija je romala svojo pot — na Dunaj. Roma locuta — causa finita!

Nič ni torej čudnega, če so ob takih razmerah zavladali odnošaji in samovoljnosti, ki so hoteli celo preko določil državnega osnovnega zakona do nasilja in zlorabe uradne oblasti. Opleniti so nas hoteli vseh najprimitivnejših državljanskih pra-

vic, venomer nam preteč z zaporom, z vislicami ali s strelskim jarkom. Nenadni vpoklici v vojaško službo so bili še najmilejša kazen. Iz take mreže spletk in iz take hudičeve torbe se je skotil tudi Kalteneggerjev ferman, da ne sme biti ničče aktivnih učiteljev upravnih odborov Učiteljske tiskarne. S tem je mislil nemški vitez ob pritrdjevanju svojih zaveznikov ubiti naš zavod. K sreči pa se je njegova moč razbila ob bivših kranjskih mejah. V tej stiski nam je priskočil na pomoč tudi tovariš Berginec, ki je živel v Sežani izven delokroga smrtilnih krempljev nemškega birokrata. Prevzel je mesto upravnega odbornika naše tiskarne. Redno je prihajal na seje, se z zanimanjem udeleževal razprav in z dejanji utemeljeval zaupanje, ki smo ga gojili do njegove poštenosti in zvestobe. Šele letos spomladi je javil z roko, ohromelo od kapi, da ne more nikamor več s samotnega doma . . .

A svojčas je bil ta dom prijazen, poln gostoljubnosti in presrčnosti. Vladala mu je ljubezniva, skromna gospodinja — družica in priča Berginčevih veselih in žalostnih dni.

detih oseb, ampak ki hoče odstranitev teh oseb — torej moralno kazen — zato, da bodo dani pogoji plodonosnemu delovanju pouka in vzgoje. Nimamo namreč šol zaradi vodilnih oseb, ampak vodilne osebe so zaradi šol. Dolžnost vlade pa je, da zavlada med obema harmonija, ki so ji vir zaupanja, izobrazba in moralna kakovost na eni strani, na drugi strani pa veselje do dela, ki so mu zaradi tega zagotovljeni vzgojni in učni uspehi.

Kaj ukrene naša narodna vlada, nam ni znano. Ker pa je njo na čelo našega naroda postavila narodna svoboda in demokracija, smo preverjeni, da ne more biti proti svobodi in demokraciji, ki jo zase zahteva vse naše učiteljstvo, in sicer v interesu šolstva in stanu ter v interesu narodne vzgoje. Kakor je ta zahteva stanovskega značaja ter ji lahko kdo podtakne celo kako osebno noto, vendar so nasproti tej eventualnosti interesi šolstva in narodne vzgoje toliko tehtnejši in toliko odvažnejši, da jim je absolutno potrebno žrtvovati peščico oseb, ki jih je vzgojil uničeni stari avstrijski sistem in ki stoje še danes kot zavora in zapreka na poti kulturnemu razvoju svobodne Jugoslavije!

Narodna vlada je skienila, da razsiri delokrog deželnega šolskega sveta v Ljubljani na vse ozemlje v območju narodne vlade SRIS v Ljubljani. S tem skiepom so tudi onciaino razrusene vse deželne meje, ki so nas doslej omeje v Kranjce, Stajerce, Korošce, Primorce. Smiselnost mora tu vlada sedaj dati in v drugem zamašnem odstraniti vse, kar je bilo doslej specijalno kranjskega in kar se nosi varstveno znamko Sustersiceve tvornice značajev neslovenskega in strupenostankarskega tipa! Vemo, da bi zabuča, vinar ogorenja in upornosti, ako bi morali učiteljstvo ostajati slovenskega dela Jugoslavije pod peto in varstvo izza avstrijskih časov sistemizovanega in okupiranega šolskega nazorstva! Tisokrat — ne! Nasa cast je bila s tem oskrunjena, in naša javna morala je bila inicirana s tujimi, strupenimi elementi. Če se oglasimo z zantevo po ociscenju, kažemo s tem na enega zaravnika, ki more to storiti v imenu casti in morale!

Naj nam nihče ne prihaža z besedo, govornjo skozi okno — kakor se je to zgodilo preteklo nedeljo popoldne na deželnem šolskem msvetu v Ljubljani, češ, v imenu avtoritete bodi tako in tako! O taki avtoriteti smo že v začetku zapisali pravo besedo! Sedaj povemo drugo: kor reklamuje avtoriteto zase, mora biti avtoritete vredni in mora spoštovati avtoriteto zakona in pravice! Ali je pa za nas avtoriteta, če kdo odda nadučiteljsko službo v Siški brez razpisa, kakor ga zahteva zakon? In če se odda nadučiteljska služba istotam preko mestnega šolskega sveta že naprej določeni osebi? In če dobi 8 učnih oseb na ljubljanskih šolah službo preko mestnega šolskega sveta? In če so inscenirali preganjanje tistega dela učiteljstva, ki se ni zglasilo za brezplačno nadziranje v zavetiščih? (Discipliniranje tov. Crnagoja zaradi zavetišč!) In če se prastransko deli črevije podplate in mast? In če plane nadzorje v učno sobo pet minut pred sklepom šolskega leta z burnimi vprašanji: »Povej 2. kitico cesarske pesmi! Povej 4., 1., 3. kitico!« In ravno isto z Zahvalno pesmijo! In če kdo loputa z vrati, da se šola potresa, in se zadira na bolnega učitelja? In če kdo odgovarja z visokega podstavka na vladno vprašanje v odurnem, prezirnem glasu? Prič — kolikor jih hočete!

* Janko Nepomuk Jeglič je rekel: »Škoda za kolke in r-zpis, ker je ta služba naprej določena za Kleinmayerjevo!« Ljubljanskim mestnim učiteljem so sploh prepovedali, da ne smejo prositi za to službo!

Dne 4., 5. in 6. junija 1911 je Zaveza zopet zborovala v Trstu. Berginec me je večkrat vaibil, naj ga obiščem. Pa sem porabil to priliko, da potrkam na njegova vrata. Zjutraj sem se pripeljal do Sežane ter se oglašil pri njem. Postregel mi je s prijateljsko uslužnostjo in me gostil z bogato radodarnostjo. Od kraja do konca sva si ogledala Sežano. In Berginec me je seznanil z njenimi veljaki. Takrat sem spoznal tudi tovariša Josipa Pahorja. Odkritosrčno mi je Berginec pošepnil, da je tov. Pahor vrl učitelj, ki neprestano tiči v knjigah vzlic temu, da je šibkega zdravja. No, danes je zrel mož! — Pozdravila sva se tudi s prijateljem Francem Wessnerjem, s tem kremenit'm značajem, ki ga pa tudi ni več med živimi. Oglasili smo se pri Ampfovih in smo pred hišo pod brajdo malo pomozevali. Po obedu smo se zbrali na lepem domu nadzornika Kanteta, kjer smo nazdravljali tovaristvu in prijateljstvu s črnobleskim napojem tomajskih tr — s slavnostnim teranom. Zvečer sem

Te vendar ni avtoriteta, ampak to so očitna znamenja nezdravih, gnilih razmer, ki so morile in tlačile šolstvo in učiteljstvo, to je uradno kršenje zakona in olike, to je kratkotalno vse drugo in vse prej, samo avtoriteta ne! Takih »avtoritet« nečemo, zato stran z njimi! —

Za sedanjim in bodočim časom poznamo in priznavamo eno edino avtoriteto: sr e č o i n b o d o č n o s t n a r o d a ! Kdor je z nami iste misli — in posebno še, če ima moč in dolžnost — naj nemudoma stori vse, da se združijo na tem domovinskem delu vsi zdravi, od preteklosti neokuzeni in deloljubni elementi, ki bodo mogli uspešno, neodvisno in neovirano služiti svojim kulturnim nalogam!

Zato pa: sistem je padel, naj padejo še osebe — nosilke tega sistema! —

Zedinimo se!

Kri naših mož in mladeničev ni tekla zaman; trpljenje nas vseh ni bilo zaman! iz mučeniske krvi, iz grozot, ki smo jih pretrpeli v strašnih minulih dneh, je vzklija nasa svoboda, neodvisna Jugoslavija. Nasa hrepenenje, vroce naše želje so se uresničile. Minuli so dnevi suženjstva in tiananstva. Nikdar več nas ne bo tlačil oni oholi in odurni narod, ki je hotel zavladati vsemu svetu. Svobodni državljani smo, svobodni gospodarji v lastni misli! Komu izmed nas ne prekipeva srce od radosti ob porodu mile naše domovine? Vsakdo ji želi biti v podporo in pomoč v sedanji prehodni dobi!

Vstala je Jugoslavija! Nove dobe, novega življenja in dela se jako dobro zaveda tudi jugoslovansko učiteljstvo. Ve, da bo treba marsikaj preurediti in preosnovati v njegovih vrstah ter prilagoditi novim razmeram.

Padle so umetno postavljene meje med nami, združili smo se po prirodnih zakonih; kar spada skupaj, bodi združeno!

Novo nastalim razmeram mora učiteljstvo slovenskega dela Jugoslavije prilagoditi v prvi vrsti svojo stanovsko organizacijo. V mislih imam Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani in Zvezo slovenskih učiteljev in učiteljic na bivšem Stajerskem. Ti dve organizaciji sta nepotrebni odslej, ko ni več umetnih mej med nami, in smo združeni v skupno upravno telo. Vse učiteljstvo v Sloveniji stremi za istimi smotri, ima pred seboj isto nalogo. Zato imej tudi enotno zastopstvo, ki se zavzema za učiteljske koristi in skrbi za prosep in napredek šolstva. Ta osrednja organizacija bodi Zaveza, ki so v njej že sedaj včlanjena vsa okrajna učiteljska društva po vsej Sloveniji. Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic nima nikakršnega samostojnega delokroga več, kakor je izgubilo tudi Deželno slovensko učiteljsko društvo svoj pomen.

Kaj pa Slomškova Zveza? V življenje so jo bile poklicale politične razmere, ki so divjale in razsajale po nekdanjem Kranjskem. To je bila najžalostnejša doba v razvoju našega šolstva, grd osebni boj, ki so ga netile podivjane politične strasti v veliko škodo našemu šolstvu in učiteljskemu stanu. Slomškova Zveza ni bila nikdar zastopnica ljudskega učiteljstva po vsem slovenskem delu Jugoslavije, ona ni zastopala niti vsega kranjskega slovenskega učiteljstva, ker se po Kranjskem ni imela po vseh okrajih svojih podružnic. Ob Soči, Dravi in Muri se ni mogla utrditi; posamezni pojavi tod okrog so kmalu izginili. Zaveza lahko govori danes v imenu učiteljstva v celokupni Sloveniji, v kar ni pooblašena Slomškova Zveza. Ako hoče ta še dalje hoditi svoja pota in cepiti moči, se mora reorganizirati in ustanoviti podružnice po

vseh slovenskih pokrajinah. Potem bi bila pač zastopnica političnih interesov včlanjenega učiteljstva, a ne stanovskih. Ker sta dve osrednji organizaciji nepotrebni in slabita moči in sile učiteljstva, bi bilo najumestnejše, da se Slomškova Zveza razdruži in člani pristopijo Zavezi. Tako bi nastala močna organizacija, ki bi solidarno nastopala in krepko poudarjala svoje stališče. S takim združenjem pokazemo javnosti svojo zavednost in zrelost, pokažemo, da razumemo mogočni tok slovenskih trenutkov, ko hrepene narodi in posamezni stanovci po ujedinenju v veliki medsebojni ljubezni!

Seveda se mora reorganizirati tudi Zaveza. Opusti mora deželne zveze, ker so izgubile, kakor sem že omenil, svoj delokrog. Odslej naj bodo njeni člani zopet le okrajna učiteljska društva, ki naj po svoji previdnosti uredijo, določijo in odmerijo svoja okolišča. Volitve v upravni odbor in odseke naj se v prihodnje ne vrše po pokrajinah, temveč pokličimo v vse odbore najboljše svoje može! Zaveza mora preosnovati svoja pravila v tem smislu, da se lahko združi s Savezom dalmatinskih učiteljskih društev v Spletu, s Savezom hrvatskih učiteljskih društev v Zagrebu, Savezom učiteljskih društev Bosne i Hercegovine u Sarajevu in Učiteljskim združenjem u Beogradu. To bo ponosno naše združenje, za katerim smo hrepeneli z dušo in srcem; tako ujenjenje nam je bil ideal, ki se nam uresniči v bližnji bodočnosti! To bo mogočno zastopstvo jugoslovanskega učiteljstva v svobodni Jugoslaviji!

Z Gosposvetskega polja.

Izrazim svoje nazore glede na uredeitev koroskih šolskih razmer za prehodno dobo.

Takoj se naj odpravijo v šolani, koder je mladina slovenske narodnosti v večini, vse nemške učne knjige — pa tudi iz šolskih knjižnic — ter se naj izročijo novemu okrajnemu šolskemu svetu, da se korenito prepereči njih raba. Za prvo šolsko leto naj še takoj uvede kaka popolnoma slovenska zacetnica (Widrovo »Moje prvo berilo«), za visje stopnje pa se naj tudi takoj uvedejo slovenske citanke. Od knjižnih zalog naj se izkusajo dobiti te knjige za lašno proizvajajino ceno.

Pa tudi na bolj ali čisto nemških šolah — koder imajo namreč otroci resnično nemške narodnosti pretežno večino — se morajo sedanje knjige zaradi svoje, novemu duhu časa neprimerne vsebine odpraviti ter nadomestiti z novo sestavljenimi knjigami, ki bodo odgovarjale duhu nove dobe ter duhu naše demokratske Jugoslavije. Mi ne moremo zahtevati, da bi naš »zajeti« Nemci kar čez noč ljubili, toda zahtevati pa smemo, da nas ne sovražijo, saj bodo uživali med nami politično svobodo ter vse narodne pravice na lastnem teritoriju.

V krajih, ki so narodno mešani, se morajo šole, oziroma učenci po narodnosti razdeliti ter uvesti — za prehodno dobo v enem in istem poslopju — slovenske in nemške ljudske šole posebe, seveda nižje kategorije. (Tako bi iz ene dvorazrednice postali dve enorazrednici.) Dalje bi predlagal, da bi se morali nemški otroci učiti prva leta iz več uvaževanja vrednih razlogov: samo latinice in šele pozneje frakturice, ki bi pa bila najboljše odpravljena, saj se frakturica zaradi rabe pisalnih strojev vedno bolj izločuje iz vsakdanjega življenja.

Ali se naj bi naša slovenska mladina še nadalje učila — seveda v posebnih urah — nemščine ali ne? Po mojem mnenju — ne več, saj je že dovolj ponemčev-

ve, da je doma iz Sežane. Prišel je v Metliko po tem in tem opravku. Pozna tega, pozna onega, spoštuje in ceni pa ravnatelj Berginca — vrlega moža, ki pa je siromak neozdravljivo bolan. Neznani Sežanec me prijazno pouči, kako in kdaj naj porežem cipresi, da se mi zgostita in da mi porasteta po volji in želji. Zahvalim ga za pouk in mu sporočim pozdrave na znane Sežance, predvsem na prijatelja Berginca.

Moji cipresi rasteta sedaj lepo: dve zeleni piramidi stražita in senčita tih, poslednji domek mojega očeta in moje matere. Moje misli se opletajo ob njiju, segajo v črno globočino in se sklanjajo v otožnih spominih in v vroči hvaležnosti nad belimi kostmi edinih, nepozabnih roditeljev!

In morda moj neznan Sežanec, ki je njega večša beseda tako lepo okrasila ta sveti grob, z ljubečo roko ravna zadnje počivališče prijatelja Berginca, ki sem ga jaz — ubogi popotnik — poleg toliko dragih mrličev zagrebel na dno zvestega srca!

E. Gangl.

vanja! Slovenski otroci, naši bodoči lojalni patrioti, se morajo v prvi vrsti naučiti dodobra svoje materinščine, ki jim bo za srečno življenje v Jugoslaviji itak popolnoma zadostovala. Rajsji se naj uče cirilice in nekaterih glavnih slovniških razlik jugoslovanskih narečij.

V prehodni dobi bodi glavno, da se slovenski otroci nauče temeljito slovensko čitati. S slovniškimi skrivnostmi jih še ne smemo preveč mučiti.

V računanjju bo velik križ, osobito v bolj ponemčenih krajih. Bilo bi morda umestno, da se ondi poslužujejo otroci višjih razredov še svoje privajene nemščine. Sicer pa spreten učitelj kmalu navadi otroke slovensko računati.

V zemlje pisu se mora takoj začeti hoditi novo pot: Jugoslavija in njeni deli, leža, krasota, bogastvo, prebivalstvo ter njega živje in bitje; sosedne dežele.

Zgodovina: prvi znani prebivalci naše zemlje, starodavni Slovani, preseljevanje narodov, naseljevanje Slovencev, Samo, pokristjanjenje, začetek ponemčevanja in zarobitvenja, trpljenje v srednjem veku, narodno probujenje, opravičene težnje po svobodi in po politični pravici kot podlagi kulturnega napredka. Daje: trpljenje tuk pred in med vojno, namere narodnih sovragov, oziroma njihova veča tevdaino-militarističnega rezima. Končno: bistvo in pomen demokratizma in pravice samoodločbe narodov, zveza narodov, svetovno razsodišče, potreba mednarodnih stikov v moderni dobi.

Ta snov se lahko vzame, oziroma obdelja v enem semestru potom pripovedovanja tipičnih epizod. v enem semestru poudarjam zaradi tega, da bi tudi učenci, ki bodo le še kratko obvezni obiskovali ljudsko šolo, se nekaj shšali o nasi staroslovni, toda mukepoini srednjeveski in novodobni zgodovini.

Petje: V tem predmetu se morajo predvsem gojiti v prvi vrsti naše mile narodne pesemce (zirovnikova zbirka!), ki morajo pred njimi takoj utihiniti vse nemške pesmi!

V spisju se naj otroci vadijo spisovati naslove in pisma, kratka poročila o domačih veseljih in žalostnih dogodkih. Poleg tega se naj tudi opozarjajo na slovenske pravopisne težkoce ali — bolje rečeno — lahkoče!

Zastran učenja drugega (takozvanega deželnega) jezika menim, da se mora učiti v nemških šolah slovenska abeceda in slovensko čtivo v posebnih urah. Seveda bi odgovarjalo načelom demokratizma, da bi naj Nemci v lastnem interesu sami določili obseg drugojezičnega pouka.

Zastran okrajnih šolskih nadzornikov priporočam, da jih nastavijo večje stevilo, nego jih je sedaj. Oprostiti jih je pisarniškega poslovanja ter jim na ta način omogočiti, da bolj pogosto posečajo šole — pa ne morda v vlogi kakega bavnava, ampak kot svetovaleci, ki bi dajali učnim osebam potrebnih navodil in podbud. (Tu predlaga naš dopisnik tri koroške tovariše, ki bi bili sposobni za šolske nadzornike.) Več okr. šolskih nadzornikov bi pa bilo treba takoj dobiti s Stajerskega in Kranjskega. Seveda bi morali biti vsi zgolj dobri šolniki in nikaki strankarski politiki ozkega duševnega obzora.

Seveda bi morala vsaka šola imeti šolske in učiteljske liste — večrazrednice tudi v več izvodih. V mislih imam »Učit. Tovariša« in »Popotnika«, za mladino pa »Zvonček«.

Velevažnega pomena so knjige za šolarske knjižnice. Stare knjige so menda že vse pošle. Naj se na novo ponatisnejo vse tiste, ki so po svoji vsebini tudi še za novo dobo primerne. Kakšne naj bi bile knjige, namenjene za gojitev patrijotičnih čustev, ne da bi — odgovarjajoč novemu času — zbujale sovraštva do naših dosedanjih krivičnikov, to naj ugotovi Zavezin časnikarsko - književni ter njen pedagoško-didaktični odsek.

To so v naglici načrtani moji nazori in predlogi, oziroma nasveti. Po svojih skromnih močeh bom rade volje sodeloval pri reformi in povzdigi ljudskega šolstva, ker sem prepričan, da le potom narodne vzgoje in narodne šole izpremenimo tožni Korotan v — veseli Korotan!

J. K.

Roke proč — od naše Koroške in od naše ogrske Slovenije!

V zadnjem času je bila pozornost vseh Jugoslovancev obrnjena tja na Koroško in ogrsko Slovenijo. Komisarjat Narodne vlade na Koroškem je zadnjič poročal, da korakajo bavarske čete na Koroško baje vzdrževati mir in red. Zakaj bi bile imele ravno bavarske čete na Koroškem vzdrževati mir, nam ni bilo po-